

LIIKENNE- JA VIESTINTÄVALIOKUNNAN MIETINTÖ 20/2010 vp

Hallituksen esitys Saimaan kanavan Venäjälle kuuluvan osan ja siihen liittyvän alueen vuokraamisesta Suomen tasavallalle sekä Saimaan kanavan kautta tapahtuvasta alusliikenteestä Venäjän kanssa tehdyn sopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 28 päivänä lokakuuta 2010 lähettänyt liikenne- ja viestintävaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen Saimaan kanavan Venäjälle kuuluvan osan ja siihen liittyvän alueen vuokraamisesta Suomen tasavallalle sekä Saimaan kanavan kautta tapahtuvasta alusliikenteestä Venäjän kanssa tehdyn sopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta (HE 215/2010 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- kansliapäällikkö Harri Pursiainen ja yksikön päällikkö, hallitusneuvos Silja Ruokola, liikenne- ja viestintäministeriö
- yksikön päällikkö Kaija Suvanto, ulkoasiainministeriö

- kanavapäällikkö Seppo Kykkänen, Liikennevirasto
- yksikön päällikkö, everstiluutnantti Marko Turunen, Rajavartiolaitos
- tulliylitarkastaja Ilkka Mäkelä, Tullihallitus
- toimitusjohtaja Markku Mylly, Suomen Sata-maliitto
- toimitusjohtaja Olof Widén, Suomen Varustamot ry
- toiminnanjohtaja Antero Pulkkanen, Suomen Vesitiehdistys ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- oikeusministeriö
- puolustusministeriö
- valtiovarainministeriö
- Etelä-Karjalan maakuntaliitto
- Liikenteen turvallisuusvirasto
- Matkailun Edistämiskeskus MEK
- Joensuun Laivaus Oy
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK
- Metsäteollisuus ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Suomen tasavallan ja Venäjän federaation välillä tehdyn sopimuksen Saimaan kanavan Venäjälle kuuluvan osan ja siihen liittyvän alueen vuokraamisesta Suomen tasavallalle sekä Saimaan kanavan kautta tapahtuvasta alusliikenteestä, joka allekirjoitettiin keväällä 2010.

Suomi vuokraa Venäjältä Saimaan kanavan Venäjälle kuuluvan osan ja siihen liittyvän vesijamaa-alueen 50 vuodeksi. Sopimus korvaa voimaantullessaan vuonna 1963 voimaan tulleen Suomen ja Neuvostoliiton välisen sopimuksen Saimaan kanavan Neuvostoliitolle kuuluvan osan ja Ravansaaren vuokraamisesta Suomelle, jonka voimassaoloaika olisi päättynyt vuonna 2013.

Vuokra-aluetta muutetaan voimassa olevaan sopimukseen verrattuna seuraavasti: Suomi luopuu Suomenlahden suulla sijaitsevan Malyj Vysotskij -saaren (Ravansaari) vuokraamisesta. Vuokra-alueeseen lisätään Nuijamaan rajanylityspaikalta Brusnistshnojen raja-asemalle johtava uusi maantie ja kyseisen tien ja vanhan huoltotien välinen alue. Vuokra-alue pienenee.

Sopimuksen soveltamisala laajenee kattamaan tavaraliikenteen lisäksi matkustajaliikenteen, jäänmurron, luotsauksen ja huviveneiden yöpymisen, joista aikaisemmin sovittiin erillis-sopimuksin. Uusi vuokrasopimus korvaa voimaantullessaan kyseiset erilliset valtiosopimukset. Sopimuksen mukaan kauppa-aluksilla, matkailualuksilla ja huviveneillä on avoin liikennöintioikeus kanavalla. Uusi sopimus mahdollistaa myös kolmansien maiden matkailualusten tulon kanavalle. Sota-alusten ja sotilaita tai puolustustarvikkeita kuljettavien alusten pääsy kanavalle on edelleen kielletty.

Sopimuksessa on sovittu Venäjän federaatiolle maksettavan vuokran määrästä ja siitä, mitä kuluja vuokralla katetaan. Suomi sitoutuu maksaamaan vuosittain kiinteää perusvuokraa 1,22

miljoonaa euroa sekä muuttuvaa vuokraa 0,18 euroa kerrottuna sillä määrällä, joka ylittää 1,5 miljoonaa tonnia kanavassa kulkevien alusten kokonaisbruttovetoisuusluvusta.

Sopimuksella turvataan Saimaan kanavaliikenteen jatkuvuus sekä riittävä palvelutaso kanavan käyttäjille. Sopimukseen on mm. sisällytetty yksityiskohtaiset määräykset sopimuspuolten oikeuksista ja velvollisuuksista, alusliikenteen yleisistä ehdoista, aluksilta perittävistä maksuista, lainsäädännön soveltuvuudesta, vuokra-alueelle pääsystä sekä ympäristön suojelusta. Sopimuksessa on myös määräykset sopimuksen irtisanomisesta ja sen päätyttyä suoritettavista toimista.

Sopimuksessa määrätään, että kumpikin osapuoli perustaa erityisen toimeilimen turvaamaan, että sopimuspuolten kanavavaltuudet voivat hoitaa sopimuksessa tarkoitetut tehtävänsä. Suomessa Saimaan kanavan hallinnointia uudistetaan siten, että perustetaan liikenne- ja viestintäministeriön yhteydessä toimiva kanavavaltuutetun toimisto Lappeenrantaan sekä asetetaan Saimaan kanavan komissio, johon kuuluisi liikenne- ja viestintäministeriön, ulkoasiainministeriön, Rajavartiolaitoksen, Tullihallituksen ja Liikenneviraston virkamiehiä. Saimaan kanavan komissio toimisi sopimuksessa mainittuna erityisenä toimeilimenä.

Sopimus on ratifioitava, ja se tulee voimaan kolmenkymmenen päivän kuluttua ratifioimiskirjojen vaihtamisesta.

Esitykseen sisältyy lakiehdotus sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta. Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan tasavallan presidentin asetuksella säädettävänä ajankohtana samaan aikaan kuin sopimus tulee voimaan.

Esityksellä on vaikutuksia vuoden 2011 valtion talousarvioesitykseen.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa hallituksen esityksen hyväksymistä muuttamattomana.

Liikenne- ja viestintävaliokunta korostaa Saimaan kanavan historiallista vaikutusta itäisen Suomen teollisuuden ja matkailun kehittymisessä. Sopimus Saimaan kanavan vuokraamisesta 50 vuodeksi tuli voimaan vuonna 1963, ja nykyinen kanava vihittiin käyttöön 1968. Kanavan rakentamisesta päätettäessä arvioitiin, että liikenne varsin todennäköisesti kohoaa 680 000 tonniin ja mahdollisesti 1,2 miljoonaan tonniin vuodessa. Yhden miljoonan tavaratonnin raja saavutettiin vuonna 1979 ja ennusteen yläraja 1,3 miljoonaa tonnia ylitettiin vuonna 1983. Vuodesta 2001 alkaen vuosiliikenne on ylittänyt 2 miljoonaa tavaratonna, poikkeuksena vuosi 2009. Huippuvuotena 2004 tavaraa kuljetettiin 2,4 miljoonaa tonnia. Kanavalla on nykymuodossaan kapasiteettia liikennemäärien kasvattamiseen noin 5 miljoonaan tonniin vuodessa. Todetakaan, että jo 1920-luvulla saavutettiin sen aikaisella kanavalla 1 milj. tavaratonnin liikenneennätys.

Matkustajien määrä kanavan Venäjältä vuokratulla osalla oli vuosina 1999–2001 noin 84 000–88 000 henkilöä vuodessa, mutta muutuneet viisumikäytännöt ovat vaikuttaneet voimakkaasti matkustajamääriin. Kesällä 2009 Viipuri hyväksyttiin viisumittomien risteilyjen kohteeksi, ja matkailijoiden määrä on sen jälkeen lisääntynyt. Vuonna 2010 kesän aikana kanavalla kulki 48 000 risteilymatkailijaa.

Sopimuksen vaikutukset.

Valiokunta toteaa, että Saimaan kanavaa koskevalla sopimuksella on merkittävä vaikutus erityisesti Itä-Suomen talousalueen ja alueen teollisuuden raaka-aine- ja tuotekuljetusten logistiikkavaihtoehtojen turvaamisen ja kehittämisen kannalta. Metsäteollisuuden uusien tuotteiden ja Etelä-Karjalan uusien biopolttoainelaitosten ke-

hittyessä kuljetustarpeet kasvavat. Näihin taroituksiin kanavaliikennettä tulisi voida hyödyntää tehokkaasti siirtäen pois kuljetuksia maanteiltä ja rautateiltä. Valiokunta on aiemmissa kannanotoissaan useasti korostanut maamme sisävesiliikenteen kehittämistä taloudellisenä ja ympäristöystävällisenä liikenne- muotona. Saimaan kanava on merkittävä osa tätä liikennejärjestelmää.

Uudistettu sopimus mahdollistaa pitkäjänteisen matkustajaliikenteen kehittämisen Saimaan kanavan kautta niin Venäjän kuin myös kolmansien maiden suuntaan. Valiokunta korostaa, että Vuoksen vesistön vesistömatkailun kehittämisen kannalta on hyvä asia, että sopimus mahdollistaa myös kolmansien maiden matkailualusten liikennöinnin kanavalla.

Sopimus vähentää Saimaan kanavan kehittämiseen ja investointeihin liittyvää epävarmuutta sekä julkisella että yksityisellä sektorilla ja avaa mahdollisuuden kanavan vaikutusalueen pitkäaikaiselle kehittämiselle. Saadun selvityksen mukaan sopimus on erityisen tärkeä maamme suurimman sisävesisataman eli Mustolan rahtisataman kehittämiselle. Sataman kautta kulkee koko Saimaan kanavan liikenne.

Kanavan kokonaisvaltaisen käytön sisällyttäminen yhteen sopimukseen sekä vuokralla katettavien kustannusten ja hoito- ja kustannusvastuun selkiyttäminen ovat valiokunnan arvion mukaan merkittäviä parannuksia vanhaan sopimukseen verrattuna. Asiantuntijakuulemisissa on tuotu esille huoli vuokrasopimuksen 23 artiklan mahdollistamasta sopimuksen irtisanomisesta sopimuskauden aikana. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan kyse on normaalista kansainvälisoikeudellisiin sopimuksiin liittyvästä ratkaisusta, jota molemmat osapuolet ovat neuvotteluissa pitäneet tärkeänä. Irtisanomisartikla takaa Suomelle mahdollisuuden tarvittaessa arvioida sopimussitoumustaan uudelleen.

Valiokunta pitää tärkeänä, että kanava-alueen kulkulupa- ja tullauskäytännöt sekä alueen hallintaan ja käyttöön liittyvät muut käytännöt säilyvät joustavina ja tehokkaina. Valio-

kunta kiinnittää huomiota myös kanavan käyttäjiltä perittävien maksujen kohtuullisuuteen.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella liikenne- ja viestintävaliokunta ehdottaa,

että eduskunta hyväksyy hallituksen esityksessä tarkoitetun sopimuksen ja

että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana.

Helsingissä 25 päivänä marraskuuta 2010

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Martti Korhonen /vas
vpj. Saara Karhu /sd
Leena Harkimo /kok
Kalle Jokinen /kok
Jyrki Kasvi /vihr
Risto Kuisma /sd
Lauri Kähkönen /sd

Pentti Oinonen /ps
Markku Pakkanen /kesk
Lyly Rajala /kok
Tero Rönni /sd
Janne Seurujärvi /kesk
Anne-Mari Virolainen /kok
vjäs. Reijo Paajanen /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Kaj Laine.